

ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА – розподілена інформаційна система, що накопичує, надійно зберігає й ефективно використовує різноманітні колекції цифрових об'єктів, передусім, електронних повнотекстових документів, що доступні в зручному для користувача вигляді через глобальні мережі передавання даних. Е. б. створюються з урахуванням досвіду традиційної інформ.-бібліотечної діяльності, вимог міжнародних, нац. стандартів і рекомендацій. Е. б. забезпечує ефективний доступ до електронних ресурсів для всіх користувачів, відіграє провідну роль у генерації та поширенні відомостей у галузі культури, освіти і науки, слугує зміцненню зв'язків та співпраці між країнами, навч. закладами та дослідницькими центрами. Е. б. відіграють провідну роль у забезпеченні користувачів роботою з документами обмеженого доступу (рідкісними й рукописними книгами, фотоальбомами, дисертаціями, архівами, яких немає у більшості бібліотек).

Одним із перших дослідників, чії праці сприяли створенню Е. б., був V. Bush, який у 1945 р. описав потенційні можливості, які надавали нові технології ученим для збору, зберігання, пошуку й опрацювання інформації, та запропонував технічний підхід для зберігання даних, що базувався на використанні фотографії. У 1965 р. дослідник J.C.R. Licklider визначив пріоритетні дослідження і розробки, передбачивши основні характеристики Е. б., що були підтверджені через 30 років. Першим проектом зі створення Е. б. став «Гутенберг» (1971) як універсальна Е. б. творів світової літератури. Міжнародною Е. б. з матеріалами, що представляють різні культури світу, є World Digital Library (2009).

Під час створення Е. б. вирішуються проблеми і завдання накопичення, зберігання електронних інформ. ресурсів значних обсягів та мережного доступу до них великої кількості користувачів у будь-якому місці і в будь-який час; підтримки мультимедійного контенту; використання гіпертекстових посилань для навігації; повнотекстового розширеного та спрощеного за метаданими пошуку; інтероперабельності (інтеграції та обміну даними з ін. інформ.

системами); організації різнорідних даних у зручному для кінцевого користувача вигляді, що потребує наявності інтерфейсів для коректного відображення предметної області; стандартизації даних, розроблення технологічних рішень та юридичних аспектів використання інформації, зокрема питання інтелектуальної власності; збору статистичних даних та їх аналітичного опрацювання, зокрема для забезпечення моніторингу оприлюднення і розповсюдження результатів досліджень.

Найпопулярнішими у світі програмними платформами для Е. б. відкритого доступу є DSpace та EPrints. Популярність Е. б. на базі DSpace визначається такими чинниками: широкою і системною популяризацією системи розробниками, динамічним розвитком системи, сучасним технологічним стеком, орієнтацією на задоволення потреб навч. закладів. EPrints має низку ін. переваг: простота налаштування робочого процесу для внесення метаданих; простіший та зрозуміліший інтерфейс користувача; ведення повної історії змін метаданих; підтримка кількох ієрархічних дерев метаданих для опису цифрових об'єктів; вбудована система контролю за якістю метаданих; вища швидкодія; більша кількість доповнень, що можуть значно розширити функціонал системи; простота депонування; якісніша підтримка багатомовності; орієнтація на роботу з науковими публікаціями.

Прикладами науково-освітніх Е. б. у світі є «Europeana Collections», «ArXiv», «CiteSeer^x» тощо. В Україні це: Наук. електронна бібліотека періодичних видань НАН України, Електронний наук. архів Наук.-технічної бібліотеки Львівської політехніки, Інституційний репозитарій Київського національного економічного ун-ту імені Вадима Гетьмана, Електронний архів наук. публікацій Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, Електронний архів Сумського держ. ун-ту, Електронний архів Києво-Могилянської академії, Електронна бібліотека Житомирського держ. ун-ту, Електронна бібліотека НАПН України.

Лит.: **1.** Армс Вильям И. Цифровые библиотеки, 2000. **2.** Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: монографія / Спірін О. М. та ін. Київ, 2012. **3.** Новицька Т., Марченко О. Загальні підходи до використання електронних систем відкритого доступу у науково-педагогічних дослідженнях // Інформаційні технології і засоби навчання, 2015. **4.** Система пошуку у відкритих архівах України. URL: <https://oai.org.ua/index.php/index>.

О. М. Спірін, Т. Л. Новицька